

На крају треба рећи да је као специјалан додатак овом *Зборнику* прикључен и рад Небојше Озимиха (Народни музеј, Ниш) „Милански едикт“. Овај чланак представља анализу околности пре доношења едикта (уз део о важности Галеријевог едикта о толеранцији), те превод

самог текста и коментаре, уз разматрање ставова Лицинија и Константина о верским слободама. Рад је важан јер *Милански едикт* ставља у историјски оквир и објашњава како је дошло до свесног умањивања значаја едикта који је издао Галерије.

Данко Стирахинић

Протонамесник Симон Ј. Туркић, *Пшчица Рајска*

Самиздат, Београд 2012.

Није нас о. Симон Туркић у делу *Пшчица Рајска* поучавао апологетском, већ живом и опитном, методологијом истинског хришћанина који брине за свет. Овај кратки спис јесте веома дубок садржином и дијапазоном питања која се намећу. Читалац није само посматрач овог дијалога, већ је и трећи актер ове свевремене приче. Пошто је дијалогско говорно испољавање карактеристично и за епiku и за драму, о. Симон нас оставља да сами одлучимо да ли ћемо учествовати у једном или другом књижевном облику. Аутор у четрдесет одељака, који комплементарно чине целину, указује на најдубље богословске и антрополошке теме и увлачи читаоца у препричани јеванђелски свет.

Основни текст овог дела чине речи које изговарају лица, а дијалогски начин омогућава да се дело – чак – изводи на сцени, односно да се може приказати и као филм, позоришна представа, али и као радиодрама; што доприноси ширем сагле-

давању мисијске вредности списка о. Симона Туркића.

Дијалогска говорна ситуација у делу *Пшчица Рајска* усмерена је на говорника и саговорника. Иако је дијалог психолошки супротан монологу, и не настаје као последица унутрашње субјективне замисли и налога, овај дијалог је често прожет и монологом који успешно увлачи и читаоца у свет проблематике која се развија у делу, које због тога никако није затворено у себе. Дијалог омогућаје сучељавање различитих субјективних позиција драмских ликована, док, са друге стране, монолог то сучељавање сужава на поље у коме се налазе само један говорник и читалац. А вера у Живогана Бога није монолог, већ дијалог. Мимоход дијалога и монолога подстиче супротности, открива проблем – у најширем контексту – и развија радњу дела. У монологу се истиче говорно лице, односно наратор – писац дела, а монолог се одликује одсуством метајезичких елемената, учесталошћу

усклика. За разлику од монолога, дијалог је дискурс у којем је пажња усмерена на саговорника, а у контексту овог дела – на читаоца.

Однос између монолога и дијалога спада у важна питања лингвистике и поетике драме. При разматрању монолога и дијалога могуће је сагледавање њихових унутартекстуалних компоненти али и ванјезичких околности под којима долази до дијалога. Уз наглашавање јеванђељских свевремених истина у делу долази до синтезе монолога и дијалога, и настаје једно драмско *наизуст* изговорено дело, које може да постане и епска поема.

Дијалог, као општа ознака дословног говора различитих јунака дела, везан је за различите облике књижевног изражавања, а пре свега за драму. Поред драмског, али и епског и лирског дијалога, постоји и такозвани сократовски, тј. филозофски дијалог, где се развој једне филозофске мисли одвија кроз дијалогско говорно узвраћање. Његова суштина је да се кроз глумљено незнање о нечему дијалогски саговорник доведе до истине. Филозофски се проблеми излажу на књижевни начин. Пошто други саговорник у делу *Пшчица Рајска* ћути, развој филозофске мисли зависи од читаоца. Кроз дијалог, тј. разговор, личности износе различите погледе, ставове, осећања, оповргавајући или оспоравајући туђе мисли; користећи различита стилско-језичка и реторичка средства, од ироније, оне сократовске, као лукавог притворног слагања и хваљења

ради кућења, до дијалога у светоотачкој литератури, коју представља дело Јустина Мученика *Разговор са Трифоном Јудејцем*, као најстарија сачувана хришћанска апологија против Јудеја, писана у облику дијалога.

Пошто је дијалог дискурс у коме се потенцира саговорник, разговор се, дакле, одвија у одређеној ситуацији – или поводом неког проблема – а онај који одговара већ зна о чему се говори. Међутим, у овом делу, иако постоје саговорници, други је нем, не одговора на питања, јер се упокојио. Тако да иако се уз језичке, граматичке елементе, у разговору могу укључити ванјезички елементи, попут гестова, мимике, интонације, пауза, што употпуњује референцијални и емотивни ниво исказа, како би се постигао што већи емоционални утисак на саговорника, овде радња атрофира, а у тој мирноћи читалац је остављен да сам у празној соби учествује у овом не свакидашњем разговору.

Дијалог је усмерен на говорне чинове, што се не сме поистоветити са чином говорења, али је овде одређен према темама којима и почиње поглавље. Четрдесет назива поглавља, који су настали по почетним реченицама, представља једну песму која може да буде сиже целог дела и *шлајворш* за промишљање о свим богословско-антрополошким темама које се налазе у књизи. Следствено теорији говорних чинова, анализа је усмерена на разматрање улоге исказа у односу на понашање говорника и слушаоца у интерперсоналној ко-

муникацији. Када говоримо о овој теми треба истаћи да морамо разликовати исказ од говорне ситуације, односно говорног акта или процеса исказа. Чиниоци говорног чина су говорник који ствара исказ – у овом случају писац – и слушалац или прималац исказа, дакле саговорник – у овом делу, то је сам читалац – којег писац увлачи у радњу и третира као трећег саговорника, који слушајући исказ буди размишљања у себи.

Монолог као особита врста личног дијалога има различите модалитете, који зависе од жанровске природе књижевног дела, а пошто је ово богословско-филозофски трактат морамо се према монологу односити као према унутрашњем исказу. Зато је унутрашњи дијалог, односно разговор са самим собом, на нивоу драмског најчешће усмерен на изражавање властитих погледа, дилема, борбе, што је у узрочно-последичном односу с основним проблемима који се јављају у животу сваког човека, а које актуелизује аутор кроз дијалог у овом делу.

Комуникативна активност која израња из сваког реда овог списка има функцију буђења свести и савести, али и мисионарску улогу. Аутор глаголску перифразу са значењем комуникативне активности дефинише као спој одговарајућег перифразног глагола и глаголске именице којим се обележава чин саопштавања и преношења информација саговорнику природним људским језиком. Најпре је у делу *Пшичица Рајска* утврђена структура глаголских перифраза,

затим је дата семантичка систематизација и на крају су описане њихове рекцијске способности.

Навођењем народних пословица, детаља и описа из Светог Јеванђеља, мотива из српских народних бајки, аутор читаоца враћа на пут Предања, које се у српском народу преносило са колена на колена, а то чини јер осећа кризу морала и предања у српском народу. Како би о. Симон раскринкао неморал, наводи причу о Ђукану, који је волео новац и уживање у светским страстима, а затим и поверовао самом себи да га Богородица води кроз *шакав* живот. Друга прича на исту тему била је прича о Латинки, која је била пример богоборца, коју аутор и завршава питањем о њеном спасењу.

После ове две приче аутор размишља на тему хуле на Духа Светог, а завршава је питањем: да ли су ово последња времена? Тако довршава свој библијски контекст, пошто је на крају Новог Завета књига Откривења, која говори о последњим данима.

Последњи одељак – започет мислима преподобног Јефрема Сирина – означава четрдесети дан од упокојења, дан Вазнесења и мотив – опет – преузет из Светог Писма, који наративно може да се препозна као молитвени усклик Богу Живом, који васкрсава из мртвих. Епилог дела протонамесника Симона Ј. Туркића дат је у светлу Христовог Васкрсења као нада на васкрсење свих преминулих у вери и као подстрек да се иде уским путем ка Царству Бога Живога.

Ђакон мр Ивица Чауровић